

DE
T A A L G O D I N
EN
H A A R B E E L D

DOOR

K. HOLTFAST

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1900.

Broch. K.u. 26

Overgedrukt uit:

SCHOOL EN LEVEN,
WEEKBLAD

VOOR OPVOEDING EN ONDERWIJS
IN SCHOOL EN HUISGEZIN,

ONDER REDACTIE VAN

JAN LIGTHART.

 *Prijs per Jaargang van 52 nummers
franco per post f 3,90.*

DE TAALGODIN EN HAAR BEELD.

Sprach die Sprache: Mein guter Mann
Was geht denn dein System mich an?

FR. RÜCKERT.

't Was avond, en zomers zoel.

De schemering — onmerkbaar gekomen — had haar zwartgazen sluier geworpen over de stad.

Op straat werd het stiller. Maar drukker en drukker zingzeurde 't geredeneer in de grote vergaderzaal. Ernstige, deftige heren, voor 't merendeel oud, spraken en luisterden daar in het gelige gaslicht.

Enkelen hadden hun leerlingen meegebracht; die trachtten om zich te kijken met „ruime”, vrijmoedige blik; maar steelsgewijs tastten zij telkens naar hand of jas van een hooggewaardeerde Meester.

Taalkenners waren het allen — in meerder of mindere mate. (Goed dat de vensters openstonden, 't zou anders benauwd zijn geworden!).

Er waren professors, privaat-geleerden, docenten, en

ook onderwijzers, die het al te krachtige wetenschaps-
merg met water verdunden om 't zo voor de jeugd ver-
teerbaar te maken.

Al die mannen van 't vak — hoe ook onderscheiden
in kennis en in vermaardheid — hadden gestreefd (of
ten minste verlangd) naar 't bereiken van één Ideaal:
een Taalbeeld, *volkomen gelijkend*. Om dat te verwerven,
was door hen verzameld wat sedert honderden jaren van
de Taal was bekend geraakt. Want Zij was beschreven,
getekend, geschilderd, in allerlei standen: fantasties en
kras-realisties; gelijkend, vermooid en verkarikatuurd.
Er bestonden afbeeldingen van de Taal op verschillende
leeftijd: de Taal in de luren; in lange kleren; in korte
jurk — een trap der jeugd. En al die portretten, waar-
aan door biezondere kenners nog altijd gelikt en ver-
beterd werd, deden dienst bij het scheppen van 't *beeld*
van de Taal.

Ja, dat te bezitten, was sedert eeuwen het doel...
Een beschrijving was zo abstrakt... Een tekening gaf
maar lijnen... Een portret — al was het geschilderd —
zag men altijd van éne kant... Maar een *beeld* dat men
voelen en tasten kon, dat was het ware!

Voor geen moeite was men teruggedeinsd. Vooreerst

was de stammoeder bestudeerd, zo goed en zo kwaad als het ging. Toen het verdere voorgeslacht en de naaste verwanten (de professors kenden de „wetten der erfelijkheid“!). En al wat men wist van de Taal — hùn Taal — was verzameld, geschift en geordend. Haar lengte was tot in millimeters, haar gewicht tot in grammen berekend. Men kende het aantal, de vorm en de ligging van de weinige vlekjes die Zij op haar wit-rose nagels had. Aan iedere vinger en tand en spier waren monografieën gewijd. Zelfs waren 'r haren geteld. Nog meer: men wist (al werd het niet rondgebazuind) dat de Taal, als kind, door de slordigheid van een franse bonne, 'n stuk of wat... vlooitjes had opgedaan, waarop later — zonder gevolg — door zuiveraars jacht was gemaakt.

Kortom: door arbeidsverdeling en vlijt was het aan de geleerden gelukt om alles te weten wat er te weten viel — wel te verstaan voor hun die de Taal-in-levendelijve nooit hadden aanschouwd.

Ondanks die geweldige kennis had de vervaardiging van het Beeld niet weinig moeite gekost. Hoe dikwels was er gegist, getast in het duister, wanneer de gegevens ontbraken! Dan doken er theorieën op, en werd

er gekombineerd. Ook keken de hooggeleerden telkens (maar dat vertelden ze niet) met 'n schuine blik naar de schone Latinia. Het beeld van Latinia was 'n model! 't Ging door voor *volmaakt!* En ze hoorde, al was het wat ver, nog tot de famielie.

Zo vorderde men. En eindelijk werd dan het doel bereikt, waar zovelen naar hadden gestreefd: Het Taalbeeld was af! In de grote geleerdenkring, op die zomerse avond bijeen, was het plechtig onthuld.

Hoe werd het geprezen, verheerlikt, bewonderd! Een enkele die het niet zeer indrukwekkend vond, en ook niet natuurlijk (symmetries wèl, maar niet harmonieus) hield wijselijk zijn mond. Nooit duldden de grote geleerden kritiek.

Er was druk gesproken, door velen getoost. Men schreeuwde op het laatst van verrukking: „*O, als de Taal, als Zij-zelf zich in ons midden bevond...*!”

De Taalgodin van de Lage Landen vloog juist in wolkengedaante over de grote stad. Zij vernam het geroep, en draalde een ogenblik... Men kan met mensen niet te voorzichtig zijn... Maar ze was in een onder-

nemende bui, en zweefde omlaag, door het venster naar binnen — de overgordijnen woeien op — en maakte zich nu, in haar ware gedaante, zichtbaar voor mensenogen.

Kreten van schrik en verrassing werden gehoord, toen ze plotseling daar stond, machtig, een hoge godinne-gedaante, in glanzende schoonheid.

Ze was jong. Godinnen verouderen niet. Bovendien, de eerste jeugd telt niet mee bij een taal. En later duurt, 't is bekend, één talejaar als veertig jaren van òns.

Zij was gehuld in een lang, luchtig kleed, omgord door 'n brede riem met smaragden.

En ze wist dat ze mooi was, de Taalgodin; en wachtte dus, onbewegelik, op vererings- en huldigingsblijken — waar ze alle recht op had.

Maar de mensen schoven onrustig dooreen. Ze keken van Haar naar het Beeld, van het Beeld naar Haar, en fluisterden achter hun hand:

„Wie zou het wezen?”

„De Taal? Onze Taal?”

Teleurstelling dreef haar het bloed naar de wangen. Ze dacht: Ik val zeker niet mee . . . .

Maar ze hield zich groot, en ze sprak met haar lieve, hel-klinkende stem: „Ik hoorde u roepen — ik ben gekomen.”

'n Vreemde rilling kilde de aanwezigen over de rug. Dus toch...? Wàs het waarheid? Viel hun, op dit wondere ogenblik, een geluk ten deel, niet-bereikbaar geacht? Was daar hun *Taal*? In eigen persoon?

Maar dan moest ze lijken op 't Beeld!!

De professoren vermanden zich. Zij zetten de bril op de fijne neus, en terwijl de niet-hóóg-geleerden bescheiden op de achtergrond bleven, naderden zij de Godin.

Ze sloegen nog éénmaal een blik op hun pronkstuk in 't midden der zaal, vroegen: „'t Is immers geoorloofd...?” en stelden een onderzoek in.

Zij hadden elk hun eigen terrein, waarop ze zich thuis gevoelden. Dat zochten ze op. Ze keken, bewogen hun dorre vingers langs blanke, satijnige huid, en dachten verwonderd: „Ben ik terecht? 't Is anders... ja, anders...”

Ze knepen de lippen opeen en schudden langzaam het hoofd...

„Nu is het genoeg”, zei de *Taal*. „Dat gewriemel kan ik niet velen.” En ze duwde de heren op zij.

Hoe zonderling vond ze die mensen! Was dat nu manier om 'n jonge Godin te ontvangen?

Intussen praatten de professoren zacht en gejaagd door elkaar.

„Ik twijfel, kollega.”

„Uw wantrouwen deel ik, mijn waarde.”

„Een alfsgedroch”, bromde een taalkindsheidkenner.

„Die moedervlek op de linkerarm is in strijd met de analogie.”

„Mij lijken de haren te lang.”

„Zijn ze echt?”

„Wie weet...”

„En waar zijn de *oude* beestjes gebleven?” vroeg streng een vlooiën-autoriteit.

Het was een gemurmel, een dof gebrom van louter afkeurende woorden: „Onjuist.” „Onnauwkeurig.” „Onvoegzaam.” „Te los.” „Niets bijzonders.” „Gebrek aan kunst...”

Toen klom de voorzitter in zijn gestoelte, wendde zich waardig om, zodat hij de Taalgodin zien kon in 't verontwaardigd gelaat, en sprak: „Is 't mij vergund U een vraag te doen?”

Zij knikte even.

„Wij zijn — waartoe het te ontveinzen? — wij zijn verrast, en tot zekere hoogte teleurgesteld. Gij beantwoordt niet aan het Beeld, door ons, zorgvuldig, met grote — wat zeg ik? met bijna *volledige* kennis van zaken, gewrocht. Vandaar dat er twijfel rijst. Overtuig u zelf.”

En hij wees op het Beeld.

„Wat moet dat betekenen?” vroeg de Godin. „Moet *ik* dat zijn?”

„Dàt is juist de vraag”, zei professor fijntjes, en hij vervolgde: „Zie, ons Beeld toont een statige deftigheid, zoals blijkt op de eerste blik.”

„Het is schandelijk!” riep de Taal misnoegd. „Het oude en 't nieuwe aaneengelapt! Met versierselen van ... van m'n oude nicht! Hoe stijf is die houding! De kleren herken ik. Nu ja, zo iets droeg ik ... in vroeger tijd...”

„Ons oordeel luidt anders”, zei de professor. „Elk trekje is juist en volkomen gelijkend. Dat is *bewezen*.”

„Maar zie mij dan aan!!”

„Bestaat er verschil, de fout ligt *niet* aan ons heerlike, schone beeld. En wat de kleding betreft — ik meen die van u zèlf — daarin is iets ... dat ons aanstoet geeft,

dat ons grieft. En mòcht gij waarlik de Taalgodin zijn, dan zoudt gij ons hóógluk verplichten, indien gij 't gevaad dat ons... verontrust..., vervangen wildet door 't vroegere hulsel, van beter en voegzamer snit."

„U bedoelt?" vroeg ze koel.

„Wij hebben bemerkt, dat gij niet zoals vroeger een keurslijf draagt of korset. Waarom van u geworpen dat kledingstuk, dat herinnert aan deugd en aan degelijkheid, dat vastheid gaf aan uw vormen, dat door uw zuster uit Duitsland in ere gehouden wordt?"

„Ik draag het al lang niet meer", zei de Godin. „Germania is wat ouderwets. De andere zusjes lieten 't veel eerder uit... En 't heeft hun geen kwaad gedaan. — Bovendien, het is me... niet *mogelik* 't langer te dragen."

Ze zweeg met 'n blosje. En toen, na een korte, minachtende blik op de mannetjes vóór haar:

„Het is me te nauw. Begrepen? 't Paste me, toen ik een kind was. Nù niet."

De geleerden bekeken het Beeld. In hun ogen was 't strenger en veel voornamer dan de echte, levende Taal. En ze mompelden: „'t Luchtige meisje daarginds kàn onze Godin niet zijn. Die is niet zo wuft; komt niet op bezoek, gekleed — hm — in... in haar hemd..."

De Voorzitter tikte om stilte. „Nog éne vraag”, riep hij uit. Maar eer hij die deed, klom hij af van zijn stoel en plaatste zich dicht bij de deur. Want hij was een voorzichtig man, en wist welk een waarde zijn leven, vooral voor de wetenschap, had.

„Wij hebben een wetboek voor u gemaakt”, sprak hij duidelijk en snel. „Uw kleding, beweging en doen is dáárin geregeld. Als gij ons beloven wilt, steeds u te houden...”

Maar hij kon zijn zin niet vervolgen.

„Een wetboek voor *mij*?” riep de Taal verontwaardigd. Heb *ik* mij te richten naar *U*?”

Dreigend trad ze vooruit.

Toen ontstond een paniek.

De voorzitter vluchtte; zijn trouwe kollega's draafden hem achterna. En achter het hoger kwam 't middelbaar onderwijs; daarachter 't lager, juist zoals 't hoorde.

Maar door de haast en het wild gedrang werd het Taalbeeld omvergerukt. 't Sloeg tegen de grond met 'n harde bons. De laatste heren, die 't hoorden, verhaastten hun stappen....

De Taalgodin meende alleen te zijn.

Daar hoorde zij, in een hoek van 't vertrek, een half onderdrukt gesnik. Zij wendde zich om en bespeurde een man, blijkbaar met leed in het hart en schrik in de knieën.

Haar toorn verdween. Medelij welde in haar op.

„Kom bij me”, sprak ze, „en wees niet bang.”

Hij wankelde naar haar toe en vatte de zoom van haar lichtend gewaad. „Vereerde Godin”, zo stamelde hij, „ik verloochen u niet. Maar genade, o, heb genade!”

„Ik zal u geen kwaad doen”, zei ze zacht. „Integendeel. Zie mij aan. Leer mij kennen zoals ik bèn.”

Het mannetje schudde het hoofd. „O, had ik u nooit gezien”, klaagde hij. „Mijn leven is weg, is bedorven. Ik had het gewijd aan het tekenen van uw beeld. Ik schetste u, voor de jeugd, vele malen, in middelsoort grootte, klein en nòg kleiner... in zevenderlei formaat. En — *nu lijkt het niet!!* Als dät wordt gemerkt, is al mijn werken vergeefs! O, Godin, red uw nederige dienaar. Het kost immers niets? O, uw korset, dät is het voornaamste. Doe uw korset toch weer aan! Een béétje rijgen... een béétje maar! Genade, Godin! Mijn vrouw doet het ook! En toon u niet meer aan de mensen! Ze zijn het niet waard! Wat kan het ook schelen of 't Beeld niet lijkt! Maar wanneer ze u zien, wat blijft er dan over van 't werk van uw arme, ootmoedige slaaf?”

Hij huilde en snikte.

De Taalgodin schoof hem verachtelijk weg met haar voet, en zonder te zien naar 't gevallen beeld of de man op de grond, vloog zij heen.

Buiten was 't donker geworden. Rossig verlicht lag de stad in een grote diepzwarte zee.

Langzaam zweefde de jonge Godin over bomen en hoge gebouwen, peinzende over hetgeen zij die avond ervaren had. „De meesten kenden mij niet”, sprak zij zacht, hun domheid vergoelkend. „Zij zochten hun eigen werk en niet mij. Geduld. De ochtend zal dagen, waarop ook hùn het verlangen naar *waarheid* te machtig wordt. Dan dulden zij langer niet dat het goede in hun werk met het dom-willekeurige samengaat. Dan zullen zij spotten met hun onwaar geknoei en gepeuter. Dan — zullen ze roepen tot mij, mij huldigen als ik kom, diezelfde mensen, die nù mij hebben gewantrouwd.

En dan — wanneer ze mij kènnen — dan eerst kan worden geschapen het ware, gelijkende Beeld, dat allen begrijpen, dat ieder bezielt — het Beeld van hun eigen Taal!”

